

Hoe kinderen referentiële uitdrukkingen in verhalen met een topic shift produceren en interpreteren.

Rekening houden met het perspectief van de ander.

Ellis Wubs
Rijksuniversiteit Groningen

Rekening houden met de ander: volwassenen

- Volwassenen kunnen zowel cognitief als linguïstisch rekening houden met het perspectief van de ander.
- Volwassenen kunnen tijdens het spreken het gesprek monitoren en aanpassen voor een juiste interpretatie door de luisteraar.

Rekening houden met de ander: kinderen

- Rond vijf jaar:
 - moedertaal grotendeels verworven;
 - cognitief gezien houden ze rekening met de ander (Theory of Mind);
 - linguïstisch?

Onderzoeksvraag

- Zijn kinderen tussen de vier en zeven jaar al in staat om rekening te houden met het perspectief van de ander?

Bidirectionele Optimaliteitstheorie

(Blutner, 2000; Blutner et al., 2006)

- **Bi-OT:**
 - een formeel taalkundig model;
 - integratie van productie en interpretatie;
 - wederzijdse afhankelijkheid tussen keuze van de spreker en interpretatie door de luisteraar (en vice versa).
- **Effect:**
 - spreker is niet te bondig voor de luisteraar;
 - luisteraar begrijpt gebruik van niet-bondige vorm door spreker als markering van speciale betekenis.

Bi-OT en Taalverwerving

- Ontwikkeling van unidirectionele naar bidirectionele optimalisatie.

(De Hoop & Krämer, 2005/6; Hendriks & Spenader, 2005/6)

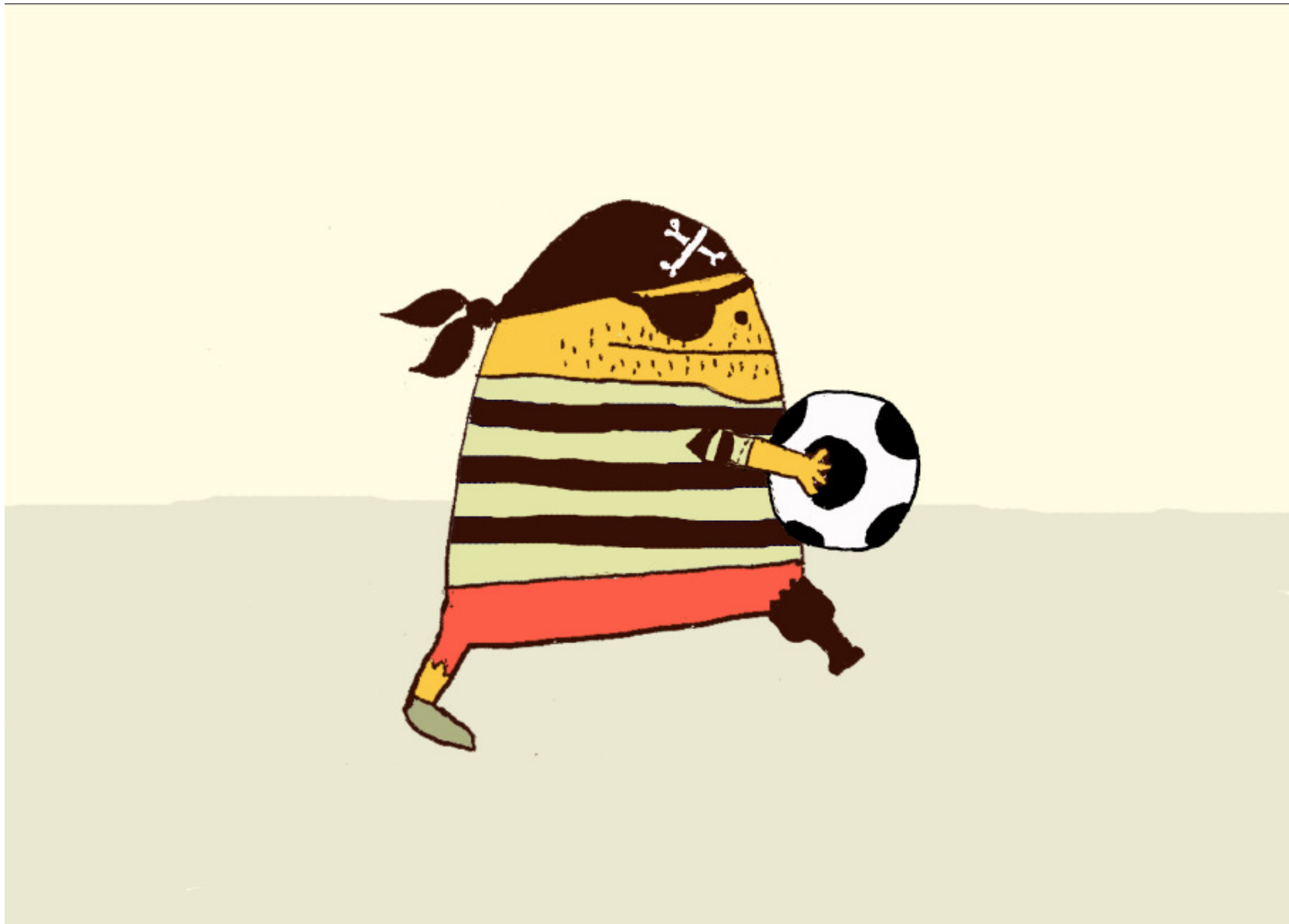
- Als ontwikkeling nog niet is voltooid:
 - *voorspelling 1*: kinderen produceren ambigue pronomina na een topic shift;
 - *voorspelling 2*: kinderen interpreteren een NP niet als een signaal voor een topic shift;
 - *voorspelling 3*: niet-volwassen antwoorden correleren met lagere werkgeheugenscore.

Experiment

- Experimenten:
 - Productie van een verhaal
 - Interpretatie van een verhaal
 - Werkgeheugentest
- Participanten:
 - 31 kinderen (4;3-6;5, gem.: 5;6)
 - 23 volwassenen (20;7-30;9, gem.: 24;7)

Ontwerp productie-experiment

- Vier verhaaltjes met plaatjes: zes plaatjes per verhaaltje.
- Participanten: gevraagd een verhaaltje te vertellen.
- Verhaaltjes: ontworpen om een topic shift uit te lokken.

Voorbeeld kind

Een piraat met
de bal.

Dan schopt hij
hem.

Dan is hij in
het water.

Dan gaat de
ridder hem
vangen.

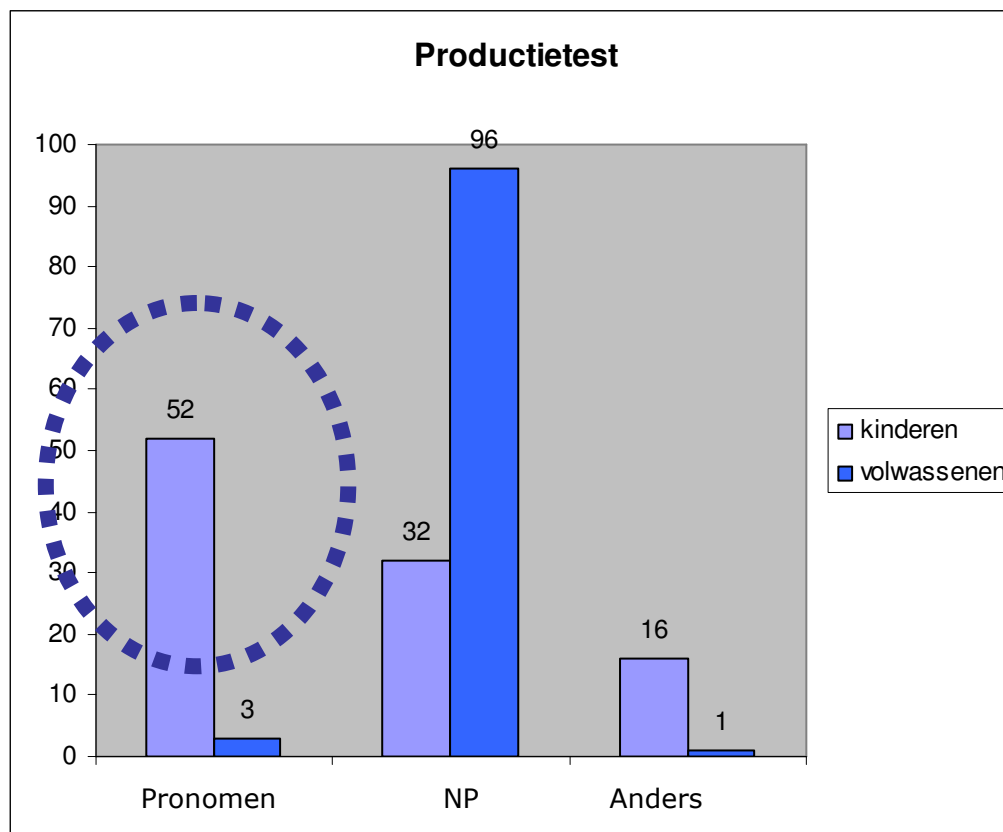

En hij heeft de,
hij heeft de bal
in een net.

Nou heeft hij
zijn bal terug.

Resultaten productie-experiment

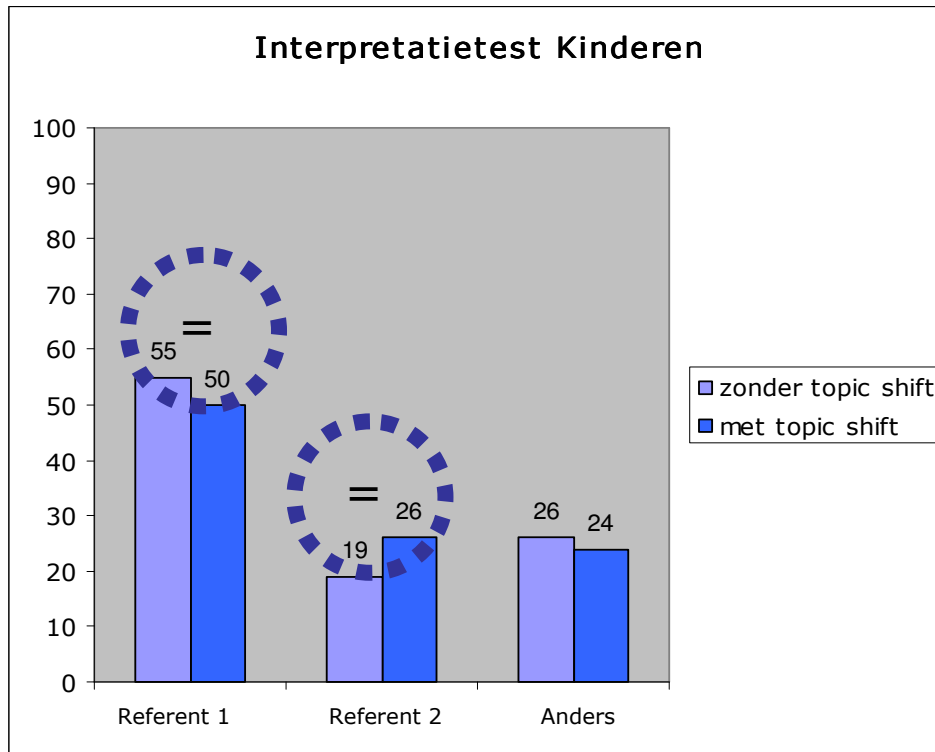
Ontwerp interpretatie-experiment

- Participanten luisteren naar acht verhaaltjes over twee personages.
 - 4 verhaaltjes met topic shift
 - 4 verhaaltjes zonder topic shift
- De laatste zin bevat een in principe ambigu pronomem.

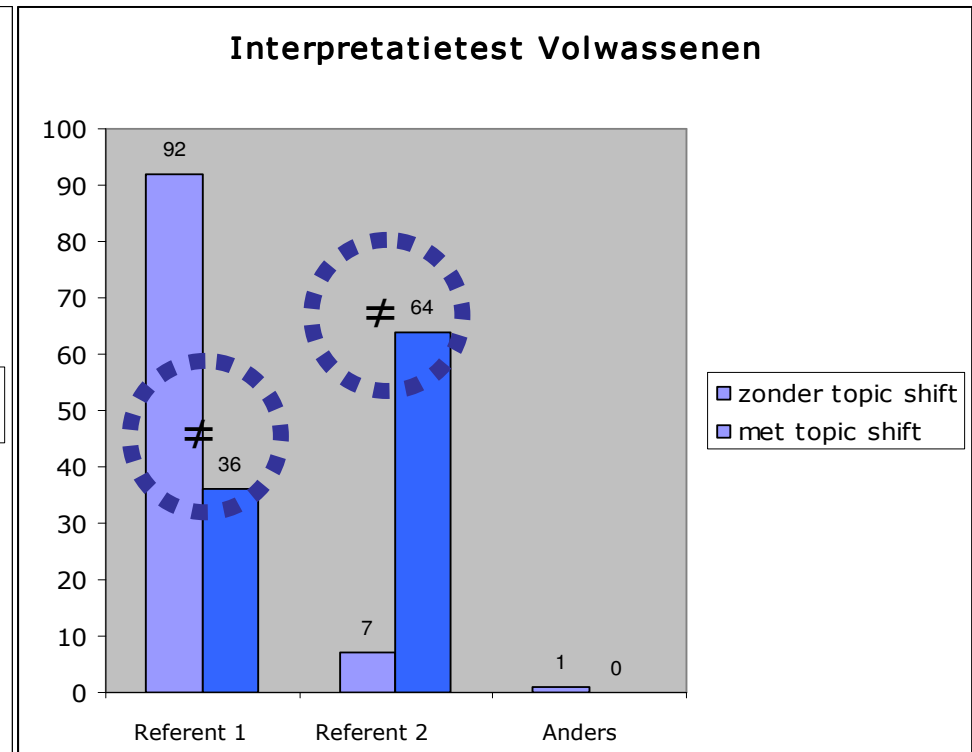
Voorbeeld verhaaltje met topic shift

- 1 Een **schoonmaakster** wil de eendjes gaan voeren.
 - 2 **Ze** haalt het oude brood uit de broodtrommel.
 - 3 **Ze** vraagt aan een juf om mee te gaan.
 - 4 De **juf** scheurt de broodjes van de schoonmaakster in stukjes.
 - 5 En dan geeft de **juf** het brood van de schoonmaakster aan de eendjes.
 - 6 **Ze** vindt eendjes hele lieve diertjes.
- *Vraag: **wie** vindt eendjes hele lieve diertjes?*

Resultaten interpretatie-experiment

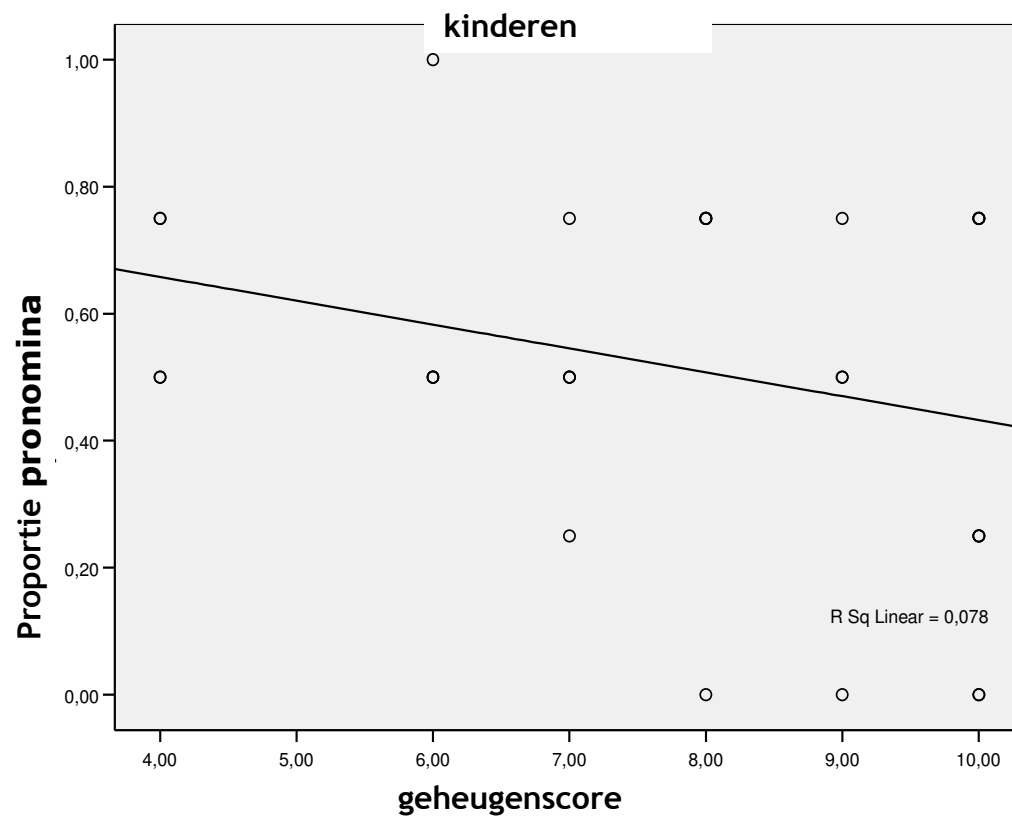

Geen significante verschillen
tussen condities.

Significante verschillen
tussen condities.

Resultaten werkgeheugentest

Lagere werkgeheugenscore → meer pronomina

Discussie van de resultaten

- **Productie:**
Kinderen produceren significant meer ambigue pronomina dan volwassenen (52% vs. 3%).
- **Interpretatie:**
Kinderen gebruiken de aan-/afwezigheid van topic shift niet bij hun interpretatie van een ambigu pronomen.

Conclusie

- **Productie:**
Kinderen lijken als spreker nog geen rekening te houden met de luisteraar.
- **Interpretatie:**
Kinderen lijken als luisteraar nog geen rekening te houden met de keuzes van de spreker.
- Rekening houden met de keuzes van de gesprekspartner vereist een voldoende groot werkgeheugen.